

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş: 15. 06. 2018 ✓Accepted/Kabul: 16. 07.2018

DOI: 10.30794/pausbed.434155

Araştırma Makalesi/ Research Article

Köksoy, F., (2019). "Avrupa Birliği'nin Azınlık Politikaları Çerçevesinde Fransa'da Romanlar: Nicholas Sarkozy Dönemi" *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 34, Denizli, s. 97- 112.

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN AZINLIK POLİTİKALARI ÇERÇEVESİNDE FRANSA'DA ROMANLAR: NICHOLAS SARKOZY DÖNEMİ

Fulya KÖKSOY*

Özet

17. yüzyılda Avrupa'da ulus devletlerin ortaya çıkmasına kadar uzanan ve günümüzde de uluslararası ilişkiler disiplini açısından son derece önemli bir konuyu teşkil eden azınlıklar ve azınlık hakları, neofonksiyonalist teori ekseninde temellenen ve nihai amacı salt bir ekonomik topluluk olmaktan çıkıp siyasi bütünleşmeyi hedefleyen Avrupa Birliği (AB) açısından da önem arz etmektedir. Soğuk Savaş'ın bitişi ekseninde iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesiyle ortaya çıkan yeni konjonktür, genel olarak dünya siyasetinde etnik, dini, dilsel ve ulusal azınlık sorunlarının yeniden gündeme taşınmasındaki fitili ateşleyen bir etken olurken, bir bütün olarak azınlık kavramı ve azınlık hakları konusunun AB düzleminde de tartışılmasına sebebiyet vermiştir. Bu bağlamda makale, hem AB'nin hem de AB'nin en önemli üyelerinden birini teşkil eden Fransa'nın genel olarak azınlıklara ve özel olarak Avrupa'da en geniş nüfusa sahip olan ve en fazla ötekileştirilme politikalarına tabi tutulan Romanlara yönelik politikalarını analiz etmeyi amaçlamaktadır. Öte yandan Kopenhag Kriterleri arasında bulunan "azınlık haklarına saygı gösterilip, korunması" ilkesinin AB'ne üye olmak isteyen aday ülkeler tarafından yerine getirilmesi zorunluluğu konusundaki hassasiyetin, kendi üyeleri tarafından yerine getirilip getirilmediği de sorunsallaştırılacaktır. Türkiye'deki akademik yazının bu konuya çok fazla ilgi göstermemesi bu yönde bir çalışma oluşturulmasında itici bir güç olmuştur.

Anahtar Kelimeler: AB'nin Azınlık Politikası, Fransa'nın Azınlık Politikası, Azınlık Hakları, Çokkültürlü Avrupa, Romanlar.

THE ROMANS IN FRANCE WITHIN THE FRAME OF THE MINORITY POLICIES OF THE EUROPEAN UNION: NICHOLAS SARKOZY PERIOD

Abstract

Minorities and minority rights, whose bases which were founded in 17th Century Europe with the emergence of nation states, are one of the extremely significant subjects with regard to international relations discipline. Moreover, these subjects are crucial from the viewpoint of European Union (EU), whose fundamentals had been structured with respect to neofunctionalist theory and whose main purpose is to compromise not only the economic integration but also the political integration. After the Cold War period was over, bipolar world system lost its validity. This situation resulted in a new conjuncture which could be considered as a catalyst to bring up the ethnic, religious, linguistic and national minority problems to the world politics agenda again. In addition to this, with the help of this new conjuncture the notion of minority and the protection of minority rights were argued at the EU platform as a whole. In this context, this article aims to analyze the minority politics of both EU and France, which is one of the most crucial members of EU, broadly and it especially focuses on the minority policy implementation which were applied to the Romani people (Gypsies) who have the largest minority population in Europe and who are the main subject of strict marginalization politics. Nevertheless, "Respect for and protection of minorities" principle which is stated in Copenhagen Criteria is an obligation for candidate countries for EU membership and the examination process of this principle are carefully conducted. In this sense, the adaptation level of this principle by the member countries will be problematized in order to comprehend whether they adapt this principle or not. The academic literature in Turkey does not show more interest for this issue has been driving force to create a study in this direction.

Keywords: EU's minority politics, France's minority politics, Minority Rights, Multicultural Europe, Romany (Roma/Gypsy).

*Dr, Batman Üniversitesi, İ.İ.B.F., Uluslararası İlişkiler Bölümü, BATMAN.
e-posta: fulya.koksoy@batman.edu.tr (orcid.org/0000-0001-2345-6789)

1. GİRİŞ

Uluslararası ilişkilerde hassas sorunlardan biri olan azınlıklar konusu, neofonksiyonalist teori ışığında temellenen ve bu bağlamda ekonomik entegrasyondan aşamalı bir şekilde siyasi bütünleşmeye geçişi hedefleyen AB'nin gündemini 1990'lı yıllardan beri meşgul etmektedir. Hem uluslarüstü hem de hükümetlerarası bir yapıya sahip olan AB, bu özelliğinden dolayı diğer pek çok uluslararası örgütten farklı bir konumdadır. Bu noktada kendi bünyesinde nev-i şahsına münhasır (*sui generis*) özellikleri barındıran bir örgütün son derece hassas olan azınlıklar konusundaki politikaları merak uyandırmaktadır.

AB; Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle azınlıklarla ilgili olarak önemli adımlar atmaya başlamıştır.¹ Bu bağlamda, Birliğe girmek isteyen aday ülkeler azınlık haklarına saygı duyma ilkesini kabul etme zarureti içindedir. AB'nin azınlık haklarına saygı gösterilmesi ve onların korunması konusunda başlattığı girişimler ve aday ülkelerin üyeliği konusunda bu ilkenin bir zorunluluk teşkil etmesi AB'nin azınlıklar konusundaki yaklaşımının somut bir göstergesidir. Ancak Kopenhag Kriterlerinden "azınlıklara saygı ve onların korunması" ilkesi aday ülkeler tarafından yerine getirilmek durumunda iken, aynı hassasiyet üye ülkeler tarafından yerine getirilmemektedir. Her üye devlet kendine has şartları göz önüne alarak subjektif bir azınlık tanımı yapmaktadır. Öte yandan AB üye devletleri nezdinde salt ve ortak bir azınlık hakları politikası, bir diğer ifadeyle bütüncül bir azınlık politikası bulunmamaktadır. Bu noktada üye devletlerin çok daha evrensel bir tutumla hareket etmeleri ve kendi iç hukuklarında bütüncül düzenlemeler yapmaları beklenmektedir.

İnsan hakları ve daha özel anlamda azınlık haklarına saygı duyulması ve onların korunması konusunda devletlerin yükümlülükleri 1990'lardan bu yana belirgin oranda artmaya başlamıştır. Soğuk Savaşın sona ermesiyle ortaya çıkan yeni konjonktür çerçevesinde oluşan gelişmeler, devletleri azınlık hakları konusunda daha somut adımlar atmaya yöneltmiştir.

AB'nin önemli üyelerinden biri olan Fransa ise, her ne kadar modern bir demokrasi anlayışına sahip olduğunu ve her çeşit kültürel formun Fransa'da rahatlıkla yaşayabileceğini garanti ettiğini belirtse de bu durum teori ve pratikte birbirleriyle örtüşmemektedir. Öyle ki Fransa, ülkesinde hiç bir azınlık grubun olmadığını kabul eden politikalar izlemektedir.

Avrupa Birliği'nin Azınlık Politikaları Çerçevesinde özellikle Nicholas Sarkozy dönemini odak noktası haline getirip Fransa'da Romanları analiz eden bu çalışma, Türkiye'deki akademik yazında bu konuya fazla yer verilmemesi fikrinden ortaya çıkmıştır. Bir diğer ifadeyle, salt AB'nin azınlık ve Romanlara yönelik politikaları çerçevesinde oluşturulmuş ve ana odak noktasında AB'nin en önemli üyelerinden biri olan Fransa'nın azınlıklar ve Romanlara yönelik politikalarını analize tabi tutan bir çalışma olmaması nedeniyle bu konuda bir çalışma oluşturma amacı güdülmüştür.

Bu çalışmada öncelikle AB'nin azınlık politikaları ve bu konunun bir alt başlığı olarak Romanlara yönelik politikası ele alınacaktır. Öte yandan, AB'nin en önemli üye devletlerinden biri konumunda olan Fransa'nın azınlık politikaları ve Romanlara karşı tutumu analiz edilecektir. Çalışma zarfında; AB'nin azınlıklara ve Romanlara yönelik politikası nedir?, AB, bütüncül bir azınlık politikasına sahip midir?, Fransa'nın azınlıklara ve Romanlara yönelik politikası nedir? ve söz konusu politikalar Nicholas Sarkozy döneminde ne şekilde seyir etmiştir? sorularına cevap aranacaktır.

Literatür taraması sonucunda azınlıklar, azınlık hakları, azınlıkların sorunları ve bu sorunlara yönelik çözümler zarfında realist ve liberal teoriler çerçevesinde temellenen çalışmaların olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın oluşturulması ekseninde ise liberal teorinin çıktılarından yararlanılacaktır. Öte yandan, yapılan literatür taramasında toplumsal dışlanmayı en fazla yaşayan azınlığın Romanlar olduğu sonucu elde edilse de söz konusu dışlanmanın bu grup üzerinde yarattığı psikolojik boyutun ele alınmadığı görülmüştür. Bu bağlamda Romanların duygu, düşünce ve davranışlarının analizi alandaki boşluğun giderilmesi açısından önem arz etmektedir.

2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE AZINLIKLAR

2.1. Kavramsal Olarak Azınlık ve Azınlık Hakları

Köken olarak Latince'den gelen küçük, az anlamlarını betimleyen Türkçe sözlükte "Bir ülkede dil, din ve ırkları, içinde buldukları devletin hakim milletinkinden ayrı olan küçük insan toplulukları" olarak ifade edilen

¹ Sovyetler Birliği, Çekoslavakya ve Yugoslavya'nın parçalanması doğrultusunda azınlıkların yeniden uyanması, AB'ni bu konuda adım atmaya yöneltmiştir.

(Misalli Büyük Türkçe Sözlük, 2011: 98) azınlık kavramı, sosyolojik ve hukuksal olarak iki yaklaşım ekseninde ele alınmaktadır. Sosyolojik perspektiften bir toplulukta nicel olarak azınlıkta olan, egemen olmayan, çoğunluğa göre daha başka özelliklere sahip olan grubu ifade eden azınlık kavramı için tüm devletler tarafından kabul gören hukuksal bir tanımlama söz konusu değildir (Taşdemir ve Saraçlı, 2007:26; Dayıoğlu, 2012:9; Soner, 2008:85; Duran ve Arıdemir, 2005:1-2). Hukuksal açıdan kabul gören ortak bir azınlık tanımının söz konusu olmaması altında ise; hem devletlerin kendi politik çıkarları çerçevesinde ülkelerindeki azınlıkları reddetme veya varlıklarını kabul ettikleri azınlıkların statüsünü dar bir çerçevede yorumlamaları hem de kolektif azınlık haklarının² gündeme gelmesinden duydukları kaygı bulunmaktadır (Taşdemir ve Saraçlı, 2007:26; Dayıoğlu, 2012:9).

Her ne kadar azınlık kavramının belirlenmesinde farklı yaklaşımlar³ söz konusu olsa da genel olarak 2006 yılında yerini Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Konseyi'ne bırakan BM İnsan Hakları Komisyonu'nun Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonu (Taşdemir ve Saraçlı, 2007:26) raportörü Francesco Capotorti'nin 1978'de ortaya koyduğu azınlık tanımına başvurulmaktadır.

Capotorti'nin tanımı ekseninde azınlık;

“Bir devletin nüfusunun geri kalanına göre sayısal olarak az olan, egemen konumda bulunmayan, o devletin vatandaşı olan, üyeleri nüfusun geri kalanından farklı etnik, dinsel ve dilsel özelliklere sahip olan ve kültürlerini, geleneklerini, dinlerini ya da dillerini korumaya yönelik üstü örtülü de olsa dayanışma duygusu gösteren grup” (Okutan, t.y:62; Taşdemir ve Saraçlı; 2007:26; Kurubaş, 2006:16; Çavuşoğlu, 1997-1998:94-95; Okutan, t.y:62; Soner, 2008:85) olarak ifade edilmektedir.

Capotorti'nin azınlık tanımıyla benzer paralellikte olan bir başka yaklaşım ise, yine Alt Komisyon üyesi Jules Deschenes tarafından 1985 yılında ortaya konulmuştur (Kurubaş, 2004:28).

Deschenes ise azınlıkları;

“Bir devlette sayısal olarak azınlık oluşturan ve o devlette egemen bir konumda olmayan, nüfusun çoğunluğundan farklı etnik, dilsel ve dinsel özelliklere sahip, birbiriyle dayanışma duygusu içinde, üstü kapalıda olsa varlıklarını sürdürmek için ortak bir istek veya iradeyle yönelmiş, amacı çoğunluk ile fiili ve hukuki bir eşitlik elde etmek olan bir grup vatandaş” olarak tanımlamıştır (Çavuşoğlu, 1997-1998:95).

Bu noktada azınlık tanımlanması içerisinde etnik, dini, dilsel özellikler gibi somut veriler söz konusu iken, azınlık duygusuna sahip olma gibi soyut bir kıstas da bulunmaktadır (Soner, 2008:85). Öte yandan Romanlar açısından durum şu şekilde ceryan etmektedir: BM tarafından Romanlar azınlık olarak dile getirilmekte ayrıca yurttaş olmasalar dahi etnik grubun bir azınlık grup olarak tanınacağı vurgulanarak Romanlar etnik bir grup olarak kabul edilmektedir (United Nations, 1996:2-3).

Günümüzde Azınlık Hakları nedir ve neleri kapsamaktadır? sorusu ekseninde ön plana çıkan husus, azınlık haklarının herkese tanınan genel haklar olarak tanımlanan negatif haklar mı yoksa dezavantajlı gruba tanınan pozitif haklar kategorisi altında mı yer aldığını cevaplandırmaktır. Bu bağlamda azınlık hakları, demokratik toplumlarda eşitlik ilkesinin gerçekleştirilmesi çerçevesinde hem negatif haklar hem de pozitif haklar kategorisi altında yer almaktadır (Kurubaş, 2006:37).

Bununla beraber, azınlık haklarını tanımlarken başvuru bazı önemli kaynaklar söz konusudur. Bunlar BM Ulusal ya da Etnik, Dinsel ve Dini Azınlıklara Mensup Kişilerin Haklarına İlişkin Bildirge (1993), Avrupa Konseyi (AK) Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı (1992) ve AK'nin Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşmesi'dir (1995) (Taşdemir ve Saraçlı, 2007:27-28; Soner, 2008:87).

Azınlık haklarıyla ilişkili her üç belgede de ulus-devletin toprak bütünlüğü ve egemenliğine dokunulmaksızın farklılıkların hem siyasi hem de hukuki zeminde korunması amaç edinilmiştir (Soner, 2007:86). Ayrıca bu belgeler çerçevesinde azınlıklara yönelik üç temel hak ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki, soykırım, etnik temizlik gibi fiziksel varlığın yok edilmesine ilişkin eylemler ve korunmayı içeren azınlık grubu olarak var olma hakkıdır. İkincisi, ayrımcılık yapılmaması ve eşitlik gözetilmesi hakkı olup, üçüncüsü ise, azınlık kimliğinin tanınması ve azınlık

² Kolektif ve Bireysel Haklar konusunda tartışma için bkz. (Kymlicka, 1995:71-92).

³ Bu yaklaşımlar tüm azınlıkları ulusal azınlık tanımlaması içinde değerlendirmekte, dinsel ve dilsel olarak kategorize emekte veya ulusal ve etnik azınlık ayrımına- Ulusal azınlık ve etnik azınlık arasındaki fark akraba devlete sahip olup olmamaya göre bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Buna göre, ulusal azınlık akraba devlete sahip iken; etnik azınlık akraba devlete sahip olmayan azınlıktır- gitmemektedir (Dayıoğlu, 2012:10-11).

kimliğine ilişkin unsurların gözetilmesi ve korunması hakkıdır. İlk iki hak, insan hakları ekseninde değerlendirilip, pozitif haklar kategorisi altında yer almaktadır. Üçüncü grup hak ise, anadilini kullanma hakkı, ifade özgürlüğü, kültürel kimlikleri geliştirme, din ve inanç özgürlüğü, kültürel, dinsel, toplumsal, ekonomik ve kamusal yaşama katılma hakkı, kendi grupları ve başka azınlık bireyleriyle ayırım gözetilmeksizin ilişki kurma hakkı gibi unsurları kapsamaktadır (Kurubaş, 2006:37-39). Daha yalın bir anlatımla, azınlık hakları eğitim, kültür, adli ve idari düzenlemelerle beraber ekonomik, sosyal ve ulusaşan ilişkileri kapsayan düzenlemeleri de içeren geniş bir skalayı kapsamaktadır (Soner, 2007:88).

Azınlık, azınlık hakları ve onların korunup gözetilmesi noktasında hem devletin hem de azınlıkların karşılıklı yükümlülükleri söz konusudur. Bu bağlamda, devletler azınlık ve azınlık haklarına saygı göstermek ve bunları tanımak yükümlülüğüne sahiptir. Diğer taraftan azınlıklar, vatandaşı oldukları devlete saygı gösterip, yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadır. Bu bağlamda azınlıklara tanınan haklar eşitlik ilkesine, ülkesel birliğe ve bağımsızlığa uygun olmayan bir şekilde kullanılmamaktadır (Kurubaş, 2006:39-40).

2.2. Avrupa Birliği'nin Azınlık Politikası

Tarihsel bir gelişim süreci ekseninde değerlendirildiğinde AB'nin, demokrasi ve insan haklarına saygı anlayışı üzerine inşa edildiği görülmektedir. Öyle ki bu iki ilke AB'nin temel değerleri arasında yer almaktadır. İnsan ve azınlık hakları konusunda AB; BM, AK ve AGİT tarafından yapılan çalışmaları ve kabul edilen belgeleri (Taşdemir ve Saraçlı, 2007:27) referans olarak kullanmaktadır. Bununla beraber AB; Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Konseyi (AK) ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'ndan (AGİT) farklı bir şekilde ekonomik entegrasyon amacıyla kurulan ve neofonksiyonalist teori ışığında öncelikle ekonomik bütünleşmenin ve ardından aşamalı bir şekilde siyasi bütünleşmenin hedeflendiği bir örgüttür. Bu bağlamda AB'de insan hak ve özgürlükleri ile azınlık haklarına yönelik çalışmaların BM ve AK bünyesinde oluşturulanlara kıyasla zayıf kaldığı görülmektedir (Dayıoğlu, 2012:20). Yine de azınlık haklarının geliştirilmesi ve azınlık mensubu kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin ayrımcılığa uğramadan korunması, ülkelerin toprak bütünlüğüne saygı temeli üzerine inşa edilmiş ve bu şekilde AB'nde ilk olarak insan hakları ve sonrasında azınlık haklarını içeren söylemler gelişmeye başlamıştır (Tombak, 2012:15).

Azınlıklar konusunu insan hakları bağlamında ele alan AB, 1990'lı yıllara kadar insan hakları konusuyla doğrudan ilgilenmesine rağmen azınlıklar konusu üzerine fazlaca yoğunlaşmamıştır (Kurubaş, 2006:124-125). Böyle bir yaklaşımın altında bazı nedenler bulunmaktadır. Bunlar, ekonomik entegrasyon ekseninde ilerleyen AB'de azınlık sorunlarının da kendiliğinden çözüleceğine dair bir inancın söz konusu olmasından ve üye devletlerin ulusal azınlık haklarını tanımanın kendi egemenliklerine zarar vereceği düşüncesidir. Ek olarak, azınlık grupların ayrılıkçı veya toprak talep eden yaklaşımlarının perçinlenmesi noktasında üye devletler, kendi açılarından önemli bir tehdidin oluşmasından endişe etmektedir. Ancak Sovyetler Birliği, Çekoslovakya ve Yugoslavya'nın 1990 yılların başında çözümleri hem azınlıkların yeniden uyanmalarına neden olmuş hem de AB'de azınlık haklarının dikkate alınmasıyla ilişkili isteklilikte önemli ölçüde bir artış yaşanmıştır. Sonuç olarak, Avrupalı devletlerde insan hakları herkese eşit bir şekilde uygulanırsa bunun doğal sonucu olarak zaten azınlıkların korunması probleminin ortadan kalkacağı ve bu bağlamda azınlıklara özel olarak hak tanınmasına gerek kalmayacağı görüşü söz konusu iken, 1990'larda yaşanan olaylar bu bakış açısının zaman içinde terk edilmesine neden olmuştur (Taşdemir ve Saraçlı, 2007:28-29). Ayrıca azınlık ve onların haklarının AB ekseninde iyiden iyiye belirginleşmesi ve tartışılması altında 2004 yılında gerçekleşen Merkezi ve Doğu Avrupa genişlemesi ve 2007 yılında Bulgaristan ve Romanya'nın da AB'ne tam üye olmaları bulunmaktadır.

1990'lı yıllarla beraber AB üye devletleri arasında azınlıklar ve onların hakları konusunda iki farklı eksen de bulunan birtakım görüşler söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda, ilk perspektif altında bulunan Almanya ve Avusturya gibi devletler, kendi ülkeleri dışında bulunan azınlıklarla bağların koparılmasından yana olmayan ve azınlıkların sosyal, kültürel, ekonomik ve dini haklarının uluslararası platformda tanınmasından yana olan bir konumda bulunmaktadır. Buna binaen ikinci perspektif altında bulunan Fransa ve Yunanistan gibi devletler ise, temel problemin ulusal azınlıkların korunması olmadığını, kendi bünyesinde niceliksel olarak büyük oranda azınlık barındıran devletlerin toprak bütünlüğünün, egemenliğinin ve siyasi istikrarının korunması gerektiğini düşünmektedir. Nitekim ikinci perspektif, devletin haklarını öncelikli konuma koymakta ve azınlık haklarını ikincil bir pozisyon içerisinde konumlandırmaktadır (Taşdemir ve Saraçlı, 2007:29). Bu iki farklı görüş çerçevesinde AB, devletlerden azınlık haklarına saygı duymalarını beklerken aynı zamanda azınlıklardan buldukları devletlerin toprak bütünlüğüne saygı göstermelerini beklemektedir. Bununla beraber, belirtilmesi gereken bir diğer önemli husus ise, elde edilen bilimsel bulgular ışığında Avrupalıların çok az bir kısmında azınlıkların varlığına ilişkin kişisel

bir rahatsızlık bulunmasıdır. Öyle ki beş Avrupalıdan birinin azınlıklara yönelik kültürel asimilasyonu desteklediği gözlemlenmektedir (Thalhammer and Zucha, 2011:11).

Ekonomik bir bütünleşme üzerine inşa edilen AB'nin insan ve azınlık hakları konusunda etkin ve bütüncül bir politikası bulunmamaktadır. Bir başka ifadeyle, birincil hukukta yer alan AB politikalarının bütüncül bir yapıda olmaması AB'nin üye devletlerinde bulunan azınlıklara yönelik doğrudan bir etki yaratmaması sonucunu doğurmaktadır ve dolayısıyla azınlıklara yönelik özel bir politika söz konusu olmamaktadır (Arsava, 2010:3). Nitekim azınlıklar ve onların korunması ve hakları bir yetki alanı olarak Maastricht Antlaşması (*Avrupa Birliği Antlaşması-ABA*) ve diğer AT/AB antlaşmalarında da belirtilmemiştir. Öte yandan AB hukukunda doğrudan azınlıkların korunmasıyla ilgili tüzük ve yönerge gibi hukuki bağlayıcılığı olan düzenlemeler de söz konusu değildir (Dalyancı, 2006: 61). Bu konu subsidiarite (yetki ikamesi) ilkesi doğrultusunda üye ülkelere bırakılmıştır. Ancak tam da bu noktada AB'ne üye olmak isteyen ülkelerin üyelikte yerine getirmek zorunda oldukları 1993 yılında ortaya konulan Kopenhag Kriterleri ekseninde "azınlıklara saygı ve onların korunması" ilkesi tam üye ve aday üye çerçevesinde bir ironiyi teşkil etmekte ve bu iç ve dış politika arasındaki uçurum pek çok devlet tarafından çifte standart olarak görülmektedir (Tombak, 2012:22-23). Her ne kadar aday ülkelerden azınlık haklarının korunması hususu bir zorunluluk haline getirilmekteyken, aynı hassasiyet üye ülkelerce gösterilmemektedir. Bu noktada söylenebilir ki, AB hala ortak bir azınlık tanımı üzerinde anlaşmaya varamamıştır (Özcan, 2012:36-37).

AB'nin kurucu antlaşmaları olan 1951 tarihli Paris Antlaşması ile 1957 tarihli Roma Antlaşması incelendiği takdirde, insan hakları ve daha özel olarak azınlık haklarına ilişkin herhangi bir düzenlemenin bulunmadığı görülmektedir (AKÇT-A, 1951; AET-A, 1957). Bu durum aslında ekonomik entegrasyonu'nun ön planda tutulmasının doğal bir sonucunu yansıtmaktadır. Ancak AB, neofonksiyonalist teori ekseninde ekonomik bütünleşmeden siyasal bütünleşme'ye doğru ilerledikçe, azınlık hakları da Birlik açısından önem arz etmeye başlamıştır. 1987'de imzalanan Avrupa Tek Senediyle, üye devletlerin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS) ve Avrupa Sosyal Şartı'nda yer alan temel hak ve özgürlüklere saygı göstermesi konusunda çağrıda bulunulmuştur (ATS, 1987). Bununla beraber, ayrımcılığı önlemek için Maastricht Antlaşması'nın 12. Başlığı altında oluşturulan hükümlerin de dolaylı olmasına rağmen azınlıklar konusu ile ilgisi bulunmaktadır. Bu noktada Maastricht Antlaşması'nın "kültür" başlığı altında bulunan "Avrupa kültürlerinin sürmekte olan farklılıklarını garanti altına almanın" AB açısından önemli olduğunu belirten kısmı, azınlıklar konusu ve onların korunmasına dolaylı olarak etki etmektedir (ABA, 1992: title xii). Ayrıca azınlıklarla ilgili bir diğer husus, uluslararası kuruluşlar tarafından oluşturulan düzenlemeler karşısında AB'nin gösterdiği yaklaşımla ilişkilidir (Özgün, 2013) Bu çerçevede Maastricht Antlaşması m. 6'ya göre AB, "4 Kasım 1950'de Roma'da imzalanan İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına yönelik Avrupa Sözleşmesi ile güvenceye alınan ve üye devletlerin ortak anayasal geleneklerinden kaynaklanan temel haklara Topluluk hukukunun genel prensipleri olarak saygı gösterilecektir" hükmünü kabul etmiştir (ABA, 1992: m.6).

1 Aralık 2009'da yürürlüğe giren ve azınlık konusuyla ilişkili düzenlemeler getiren Lizbon Antlaşması'nda azınlık haklarına saygı gösterilmesi, aday ülkelerin üyeliği konusunda nihai bir unsur olmaya devam etmektedir. Ancak Lizbon Antlaşması'nın hükümleri çerçevesinde AB'nin azınlık haklarını korumaya yönelik önemli bir aşama kaydedememesi sorgulanmakta ve bu sorgulamanın altında Antlaşma'nın AB'ne azınlık hakları konusunda somut ve belirgin bir yetkilendirme vermemesi ve diğer taraftan üye devletleri bu konuda aktif uygulamalar yapmaya mecbur etmemesi yatmaktadır (Parlakıldız, 2010).

AB'nin azınlık hakları politikasında değerlendirilmesi gereken bir diğer alan ise, bu konuda çalışan AB organlarıdır. Bu bağlamda, Parlamento'nun azınlık hakları konusunda çalışan en etkin AB organı olduğu görülmektedir. Avrupa Parlamentosu'na göre, azınlık hakları konusunda birincil öneme sahip olan durum, azınlık grupların dilsel ve kültürel haklarını geliştirmelerine yönelik hem özel hem de kamu alanında imkan sağlanmasıdır (Bilener, 2003:167). Parlamento sadece azınlıklarla ilişkili değil aynı zamanda bu haklara etki eden ayrımcılık, iltica, çocuk hakları, *ırkçılık ve yabancı düşmanlığı* gibi alanlarda da *önemli raporlar hazırlayıp* yayınlamaktadır. Bu raporlardan en önemlileri 1983 yılından bu zamana dek yıllık olarak yayınlanan "Dünyada İnsan Hakları" Raporu ve 1993 yılından beri yayınlanan "Avrupa Birliği'nde İnsan Hakları" Raporu'dur (Türkmen, 2003:140). Öte yandan Avrupa Parlamentosu azınlık hakları bağlamında üye devletlerin ve AB organlarının etkin düzenlemeler yapmadıklarını da raporlarında belirtmektedir. Örneğin Avrupa Parlamentosu tarafından 20 Nisan 2005'te kabul edilen "Genişleyen Avrupa'da Azınlıkların Korunması ve Ayrımcılık Yasağı Politikaları Üzerine Rapor'da", Birlik düzeyinde azınlıklarla ilişkili olarak etkin ve ortak bir politika oluşturulmadığı vurgulanmıştır (Taşdemir ve Saraçlı, 2007:30).

Parlamento dışında Konsey ve Komisyonun da çeşitli faaliyetleri bulunmaktadır. Ancak Konsey ve Komisyonun faaliyetlerinin önemli bir kısmı Parlamento ile beraber inisiyatif almaktır. Bu durum ise, 1977 yılında kabul edilip 1978 yılında Kopenhag Zirvesi'nde onaylanan ortak deklarasyon ile örneklendirilmektedir. Diğer yandan 1983 Stuttgart Deklarasyonu, 1986 Irkçılığa ve Yabancı Düşmanlığına karşı Ortak Deklarasyon, 1990 Dublin Zirvesi'ndeki İnsan Hakları Deklarasyonu, 1991 Konsey'in İnsan Hakları, Demokrasi ve Kalkınmayla ilgili Deklarasyonu, Konsey ve Komisyonun diğer çalışmaları arasındadır (Özcan, 2012:28). Bununla beraber, azınlık haklarının korunmasına ilişkin üye devletlerin uygulamalarına yönelik gerçekleştirilen görüşmelerin başarıyla sonuçlandırılabilmesi açısından Avrupa Komisyonu ana bir aktör konumundadır. Ayrıca Avrupa Komisyonu, erişilmesi istenen uygun azınlık politikalarının oluşturulması çerçevesinde üye devletlere finansal destek de sağlamaktadır (Dimitrova, 2002:174).

Lizbon Antlaşması'nın getirdiği önemli bir yenilik olan Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi'nin (Zirve) resmi olarak AB kurumları arasında yer almasıyla beraber dolaylı da olsa azınlık hakları konusunda etkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda Zirve, Birliğin gelişimi için önemli bir itici gücü temsil etmekte ayrıca birliğin temel değerleri olan demokrasi, hukukun üstünlüğü, özgürlük, eşitlik, azınlık hakları da dahil olmak üzere insan haklarına saygı ilkelerinin üye devletler tarafından ciddi bir biçimde ihlal edilip edilmediğiyle ilgili değerlendirmeyi yapmaktadır.

Sonuç olarak, hem AB kurumları hem de üye devletler nezdinde azınlık politikaları değerlendirildiğinde Birlik'te ortak bir politikanın yer almadığı ve her üye devletin kendine özgü subjektif bir azınlık tanımı yaptığı görülmektedir. Ancak, AB için geçerliliğini koruyan ve ünlü sosyolog Han Entzinger tarafından tanımlanan üç tür azınlık politikası söz konusudur. Bu politikalar *üç başlık altında incelenmektedir*.

Politikalar ise şu şekildedir:

1. Benzeşme Politikası: Etnik ve kültürel gruplarda bulunan farklılığın giderilmesi çerçevesinde sosyal, ekonomik ve kültürel yönden benzeşmenin sağlanması düşüncesine dayanan bu politika, temel olarak homojen bir toplum oluşturma isteğini vurgulaması noktasında genel olarak göçmen ve azınlık grupların bu politikaya karşı bir tutum sergilemesine neden olmaktadır.
2. Çoğulcu Politika: Genel olarak etnik ve kültürel gruplarda bulunan farklılıkları bir fırsat ve zenginlik olarak görme eğiliminde olan bu politika, etnik ve kültürel farklılıkların belirtilmesi ve geliştirilmesini desteklemekte ve diğer taraftan sorun olarak gördüğü sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin giderilmesi noktasında devletlere sorumluluklar yüklemektedir. Bununla beraber bu politika çerçevesinde bireysel haklar kategorisine ek olarak grup haklarının da eklenmesi gerekli görülmekte ve çok kültürlü bir toplumun inşa edilmesi istenmektedir.
3. Bütünleşme Politikası: Çok kültürlü bir toplumdan farklı olarak çok-etnik kümeli bir toplumu öngören bu politika, en alt düzeyde kültürel benzeşme, ortak değer ve normların yaratılmasını savunmakta ve aynı zamanda azınlık grupların kendi kimliklerini yaşamalarını herhangi bir problem olarak görmemektedir (Özcan, 2012:38-39; Canatan, t.y.:160-162).

2.3. Avrupa Birliği'nin Romanlara Yönelik Politikası

AB'nin Romanlara yönelik politikasını değerlendirmeden önce Romanların kim olduklarının tanımlanması önem arz etmektedir. *Nitekim Romanların kim olduğuna ve nelerle karşılaştıklarına dair sosyolojik ve tarihsel bir değerlendirme yapmadan hem AB'nin hem de bir sonraki kısımda ele alınacak olan Fransa'nın Romanlara yönelik politikalarının açıklanması yüzeysel kalacaktır.*

Tahminler çerçevesinde dünyada 15 ile 30 milyon arasında Roman yaşamaktadır. Avrupa Kıtası'nın en geniş ve korunmasız azınlığı (Ringold vd., 2005:xiii) olarak Avrupa'da ise, 10 ile 12 milyon arasında Roman yaşamaktadır. AB üye devletlerinde ise yaklaşık 6 milyon Roman bulunmaktadır (Kearney, 2017). *Öte yandan Romanlar, Türkiye'de genel olarak çingene şeklinde bir isimlendirilmeye tabilerken, Avrupa'nın diğer ülkelerinde gezginler, Fransa'da Manauche, Kosova ve Arnavutluk'ta Ashkali, Almanya'da Sinti olarak isimlendirilmektedir (European Commission Background Report, 2010; Lallanilla, 2013). Kökenleri tartışmalı olan Romanların dokuzuncu ve ondördüncü yüzyıllar arasında Hindistan'dan Avrupa'ya göç ettikleri ifade edilmektedir (Ringold vd., 2005:xiii). Ayrıca çeşitli kültür, gelenek ve diğer karakteristik özellikler çerçevesinde tek tip Roman söz konusu değildir. Bu noktada farklı dil ve dine mensup Roman azınlık bulunmaktadır. Öte yandan 28 üyeli AB'nin üye devletlerinde çeşitli oranlarda Roman nüfus yaşamakla beraber söz konusu yoğunluğun özellikle Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinde olduğu*

belirtilmektedir. Bu bağlamda 2006 verileri ışığında en fazla %1-3 arasında Çek Cumhuriyeti'nde, %5-6 arasında Sırbistan'da, %5-11 arasında Romanya'da, %6-8 arasında Macaristan'da, %7-10 arasında Slovakya'da, %8-10 arasında Bulgaristan'da ve %11-13 arasında Makedonya'da Roman nüfus yaşamaktadır (European Commission Background Report, 2010).

Romanların diğer azınlık gruplardan farkı, "tüm Avrupa ülkelerinde bulunmaları, tüm ülkelerde en dezavantajlı grup olmaları ve onlara destekleyecek sabit bir anayurda sahip olmamalarından" kaynaklanmaktadır. Bir diğer ifadeyle Romanlara özel olan durum, onların sadece tüm devletler tarafından azınlık olarak tanımlanmamasından değil aynı zamanda yaşadıkları ülkelerde ciddi anlamda en dezavantajlı durumda olmalarındandır (Özateşler, 2013:16). Bu noktada Romanlar hem eğitim, sağlık ve konut gibi sosyal hizmetlerden yararlanamamakta hem de diğer azınlık gruplarıyla karşılaştırıldıklarında *işsizlik ve yoksulluk çerçevesinde son derece olumsuz bir çizgide yer almaktadır. Örneğin yapılan bir araştırma çerçevesinde Romanya, Bulgaristan ve Macaristan'da yaşayan Romanların %80'inin yoksulluk çizgisi* altında yaşadığı belirtilmektedir (Ringold vd., 2005:xv). Tüm bunlara ek olarak belirtilmesi gereken bir diğer önemli husus ise, Romanların tanımlanmalarıyla ilgilidir. Bu noktada Avrupa Komisyonu'nun Romanlara yönelik dört tanım sunduğu görülmektedir. Buna göre:

- 1) Yoksun ve nüfusu fazla kentsel veya varoş bölgelerde ikamet eden, olası bir şekilde diğer etnik azınlıklara ve çoğunluğun ezilen üyelerine yakın olan Roman toplulukları,
- 2) Kırsal bölgelerde bulunan küçük şehir/köylerin yoksun kesimlerinde ve çoğunluğun yaşadığı şehir/köylerden soyutlanmış kırsal alanlarda yaşayan Roman toplulukları,
- 3) İçinde bulunduğu devletin veya başka bir AB üyesi devletin vatandaşı olan Roman toplulukları (Romanya ve Bulgaristan'da olduğu gibi),
- 4) Üçüncü dünya ülkesi vatandaşı olan, mülteci olan, vatandaşlığı olmayan veya sığınmacı olan gezgin veya yerleşik Roman toplulukları (Brown,2013).

Romanlara dair söz konusu sosyolojik ve tarihsel yaklaşım akabinde AB'nin Avrupa kıtasında en fazla ayrımcılığa tabi tutulan Romanlara yönelik politikalarını analiz etmek gerekirse; Romanlar için oluşturulmuş özel bir politikaya sahip olmadığı görülmektedir. Azınlık gruplar için oluşturulmuş politikalar içerisinde ve ayrıca tüm vatandaşların kalkınmasına yönelik oluşturulan politikalar çerçevesinde Romanlara ilişkin sadece özel bir ilgi söz konusudur. Öte yandan kimlik ve bütünleşme politikası çerçevesinde Romanlara karşı benimsenen bir politika da bulunmaktadır. Romanlar, kimlik politikası ekseninde azınlık grup olarak değerlendirilip, azınlık haklarından yararlanırken; bütünleşme politikası çerçevesinde etnik kimlikleriyle değil çoğunluk grubun üyesi olarak görülmektedir. Ancak vatandaşlık haklarının ötesinde yardım veya ayrıcalık isteğinde bulunamamaktadır (Erkem, t.y:9).

AB'nin Romanlara yönelik izlediği politikalarda, Romanların sosyal katılımı ve toplumla bütünleşmesini sağlamak amacı söz konusudur. Bu tutumu somutlaştırmak gerekirse; Romanların sosyal katılımını artırmak ve AB ile diğer uluslararası örgütler arasında Romanlara yönelik politikaları uyumlaştırmak amacıyla 2009 senesinde oluşturulan Avrupa Roman Platformunda yapıcı, faydacı ve ayrımcı karşıtı politikalar benimse hedefi, kültürlerarası yaklaşım hedefi, Romanların kamusal alana aktif katılımının sağlanması, sivil topluma katılım hedefi gibi, benimsenen 10 ilke önem arz etmektedir. Bu ilkelere "açık ama dışlayıcı olmama" hedefinde kişilerin etnik kimliğine bakmadan sosyo-ekonomik duruma göre yaklaşım söz konusu olmakla beraber, "çoğunluğa ulaşma" hedefinde ise, Romanların çoğunluk olan topluluğa dahil olması hedefi söz konusudur. Ayrıca bu platformun oluşturulması kararı, Avrupa Komisyonu tarafından özellikle Romanların sosyal katılımlarının sağlanmasının tartışılması açısından iki senede bir düzenlenen Roman Zirvesi'nde alınmıştır (EU Commission Staff Working Document, 2010). Öte yandan 2007 senesinde kurulan Avrupa Temel Haklar Ajansı, Romanların haklarının gözetilmesine belirgin derecede önem vermektedir. Bu bağlamda Romanların yaşadığı sorunlara dikkat çekmek açısından Ajans tarafından hazırlanan raporlar önemlidir. Bununla beraber, 2007-2013 arası AB sosyal fonunun planlanması döneminde özellikle eğitim, sosyal katılım ve istihdam konularına odaklanan ve yapısal fonlardan Romanların daha etkin bir şekilde yararlanmasını amaçlayan Avrupa Roman Ağı kurulmuştur. Bu ağa 28 üyeli AB ülkelerinden sadece Yunanistan, Çek Cumhuriyeti, İspanya, Romanya, Slovakya, İsveç, Bulgaristan, Finlandiya, İtalya, Macaristan, Polonya ve Portekiz olmak üzere 12'si katılmaktadır. Bu noktada sosyal fonlar aracılığıyla Romanların sosyal katılımını sağlamak amaçlanmakta ve geliştirilen projeler çerçevesinde Romanların kamu hizmetlerine erişebilmesinin artırılması ve istihdam alanlarından dışlanmalarının azaltılması amaçlanmaktadır (European Commission Background Report, 2010). Düzenlenen projelerde Romanların aktif katılımı hedefi ön

plandadır ve bu projeler merkezi veya yerel olarak ya da kamu tarafından veya kamu ile özel sektör tarafından birlikte düzenlenmektedir. Örneğin, Polonya, Bulgaristan ve Yunanistan'da bu projeler kamu sektörü tarafından merkezi olarak gerçekleştirilirken; İtalya, İsviçre ve Slovakya'da yine kamu tarafından ama yerel düzeyde, İspanya'da ise kamu ve özel sektör tarafından merkezi düzeyde gerçekleştirilmektedir (EU Roma Report, 2010).

Sonuç olarak bütüncül ve özel olarak Romanlara yönelik bir politikaya sahip olmayan AB açısından Romanlara yönelik geliştirilmeye çalışılan birincil hedef, onların sosyal hayata katılımlarının sağlanması iken; ekonomik, kültürel ve siyasal hayata katılmalarını sağlama konusu ise öncelik olarak *görülmemektedir* (European Commission Backroung Report, 2010). Diğer taraftan, AB Temel Haklar Ajansı'nın 2009 senesinde Romanlarla ilişkili yapmış olduğu araştırmadan elde edilen sonuçlar, Romanların Avrupa genelinde yüzyüze geldikleri ayrımcılığı çok somut bir biçimde ortaya koymaktadır. Bu çerçevede söz konusu araştırmanın Romanlara ilişkin bulguları ise şu şekildedir:

1) Kuzey Afrikalılardan sonra en fazla dışlanan ve ayrımcılığa uğrayan grup Romanlardır. Bu husus özellikle özel veya kamu kuruluşlarının hizmetlerinden faydalanırken ortaya çıkmaktadır. Örneğin, bir kafe veya restoranda çalışan, alışveriş yapmak için bir mağazaya giren veya banka hesabı açtırmak isteyen bir Roman vatandaş, ayrımcılığı büyük oranda yaşamaktadır. Öte yandan söz konusu ayrımcılığın % 89'u raporlaştırılmamaktadır.

2) Afrikalılarla beraber Romanlar, en çok *ırkçı saldırılara maruz kalan bir grubu oluşturmaktadır. Nitekim her 5 Romandan biri, bu saldırılarla karşı karşıyadır.*

3) Romanların %31'i *ırkçı davranış ve saldırılara maruz kalmamak için birçok yere gitmekten kaçınmaktadır.*

4) Her iki Roman vatandaştan biri, sadece etnik kökenlerinin farklılığı veya göçmen konumunda olmaları sebebiyle polis tarafından arandığını belirtmektedir.

5) Dışlanmaya ve ayrımcılığa *maruz kalan Roman vatandaşların birçoğu*, söz konusu bu olumsuzluklara karşı çıkmak konusunda kendilerine destek sağlayabilecek kurumların farkında değildir (Elmas, 2010).

3. FRANSA'DA AZINLIKLAR

3.1. Fransa'nın Azınlık Politikası

AB'ne üye devletler Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ve Avrupa Sosyal Şartı'na uyum göstermekle yükümlüdürler. Bu noktada her ne kadar AB'ye üye devletlerin azınlık politikaları birbirinden farklılık arz etse de genel itibarıyla "Hıristiyan olmayan insan gruplarıyla", azınlık olarak tanımlama statüsü arasında bir paralellik görülmektedir (Parlakıldız, 2010). Yani Hristiyan olmayanlar, azınlık olarak görülmektedir.

Fransa, Avrupa'nın gelişmiş ve modern demokrasi anlayışına sahip olduğunu ve bu çerçevede her çeşit kültürel grubun sahip oldukları etnik özellikleri ile Fransa'da rahatlıkla yaşamlarını sürdürebileceklerini anayasal platformda ifade ederek, *çeşitli kültürel formlardan oluşan farklılıkları kültürel bir zenginlik olarak gördüğünü belirtmektedir. Ancak Fransa'nın hemen hemen bütün ortamlarda yapmış olduğu bu açıklama teori ve pratik açısından birbiriyle örtüşmemektedir (Birsell, 2012).* Bir başka ifadeyle Fransa'da farklı kültürlere olumlu bir bakış ve onlarla birarada yaşama arzusu söylemsel olarak bulunsa da bu durumu siyasi bir boyuta taşımaya olumlu bakılmamaktadır (Er, t.y: 31). AB ve onun yönetim/karar merkezi olan Avrupa Komisyonu (AK) ise bu konuda Fransa'ya karşı sessiz kalmaktadır. Bu konuda Fransa'ya eleştiri oklarının yöneltilmemesi altında bazı sebepler bulunmaktadır. Bunlar; AB'nin oluşum aşamasından itibaren Fransa'nın kurucu üye olması bazında ona karşı herhangi bir zorlama tedbirini içeren bir tutumla karşılaşmaması; geniş oranda nüfusa sahip olması sebebiyle AB parlamentosunda göz ardı edilemeyecek bir oranda temsilciye sahip olması ve son olarak azınlık haklarının korunması ile ilgili olarak hayata geçirilen AB antlaşmalarını imzalamış fakat iç hukukunda yürürlüğe koymamasıdır (Birsell, 2012). Diğer taraftan Fransa'nın azınlıklara karşı olumsuz ve onları kabullenmeyen bir yaklaşım içinde olmasının ana sebebi ise; üniter devlet yapısının bozulmasına ve azınlıklara verilecek herhangi bir statütünün bir sonraki aşama da "self determinasyon" hakkına sahip olma arzusuna giden yolu açacağına ilişkin oluşan korkudur (Er, t.y:31). Fransa, ulusun bölünmezliği prensibine aykırı olması noktasında da azınlık konularının ülke kanunlarında yer almasına kesin surette sıcak bakmamaktadır (Okutan, t.y:73).

2016 nüfus sayımına göre yaklaşık 67 Milyon nüfuslu Fransa'da; Breton, Alsaslı, Korsikalı, Bask, Roman, Katalan, Hollandalı, Oksitan, Lüksemburglu, Creole ve Mağripli olmak üzere çok çeşitli farklı etnik grup yer

almaktadır. Olumsuz olan durum ise Fransa'nın resmi anlamda hiçbir grubu azınlık olarak kabul etmemesidir (Parlak yıldız, 2010). Ayrıca, Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesini imzalamayan tek Avrupa ülkesidir (Johns, 2005:684).

Bununla beraber, Fransa her ne kadar Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'nı imzalamış olsa da onaylamadığından dolayı yürürlüğe girmemiştir. Sözleşmeyi imzalarken de "amacının asla azınlıkları tanımak ve korumak olmadığını, ülkenin bölünmez bütünlüğünün, kanunlar önünde eşitliğin, Fransız halkının teklifinin üstün olduğunu" ifade etmiştir (Parlak yıldız, 2010). Ayrıca, Şartı imzalanırken Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine yapılan açıklama ekseninde şu hususların altı çizilmiştir:

"Şartın amacı azınlıkları tanımak veya korumak olmayıp, Avrupa dil mirasını geliştirip zenginleştirmek olduğundan, Şartta kullanılan 'gruplar' terimi bölgesel veya azınlık dillerini konuşanlara kolektif haklar bahşetmez. Fransız Hükümeti, Şartı; köken, ırk veya din ayrımı gözetmeksizin bütün vatandaşlarının oluşturduğu tek bir Fransız halkının varlığını kabul eden ve bütün vatandaşlarının kanun önünde eşitliğini garanti eden Anayasanın başlangıç bölümüne uygun olduğu şeklinde yorumlar. Fransız Hükümeti, bölgesel veya azınlık dillerinin kullanımının genel ilkelerini düzenleyen Şartın madde 7/1 paragraf d ile 9 ve 10 uncu maddelerini; kamu tüzel kişilerinde, kamu görevlerini yerine getiren kişiler arasında ve bireylerin kamu makamları ve kamu görevlileri ile ilişkilerinde Fransızcanın kullanımını zorunlu kılan Anayasanın 2 nci maddesi ile uyumsuz olmadığı şeklinde yorumlar" (Aydın, 2011:14).

Fransa, tüm vatandaşlarını Fransız olarak kabul etmektedir. Resmi ve zorunlu dil ise, Fransızcadır (Kurubaş, 2006:266-267). Bu bağlamda Fransa, içerisinde herhangi bir ulusal azınlık bulunmadığını, daha doğru bir anlatımla hiçbir ulusal azınlığı resmi olarak tanımadığını vurgulamaktadır. Dahası Fransa'daki azınlıkların dillerini, örneğin Almanca, Katalanca ve Bretonca gibi dilleri "mahalli şive" olarak gördüğü vurgulanmaktadır (Över, 2010). Bununla beraber, Fransa'da üç kişiden ikisi, azınlık grupların sosyal refah sistemini kötüye kullandığına ilişkin oluşan bir bakış açısını onaylama eğilimindedir (Thalhammer and Zucha, 2011:12).

Fransa azınlık politikaları kapsamında genel olarak üç amacı benimsemiştir. Bunlar:

- 1) Dini azınlıklara kurumsal bir temsiliyet bahşedilmelidir.
- 2) Etnik gruplar, ayrımcılık yapılmasından korunmalıdır.
- 3) Aşırı izole edilmelidir.

Her ne kadar Fransa bu üç amacı teorikte kabul etse de pratikte durum bu yönde seyir etmemekte (Laurence, 2003) ve dahası çok-kültürlülük ve azınlık hakları reddedilmektedir (Ram, 2013:217). AB'nin en önemli üye devletlerinden biri konumunda olan Fransa, AB'nin benimsediği azınlıklar politikasını ülkesinde uygulamamakla beraber zaten Fransa içinde herhangi bir azınlık olmadığı iddiasındadır (Kurubaş, 2006:267,271). Fransa azınlıkların kendi içerisinde olmadığını kabul etmesinden dolayı bu gruplarla ilgili herhangi bir sayısal veri düzenlemesi içerisine de girmemiştir. Bu bağlamda Fransa'da yaşayan azınlık grupların nüfusuna yönelik sadece varsayımlar bulunmakta ve somut verilere ulaşılamamaktadır. 1994 yılında Avrupa Parlamnetosu'nun ortaya koyduğu varsayımlar doğrultusunda oluşturulan rapora göre; Fransa'daki toplam nüfusun 10,2%'sini Oksitanlar, 2,5%'ini Almanlar, 2,1%'ini Alsaslılar, 0,4 %'ünü Lothringler, 0,8%'ini Bretonlar, 0,4%'ünü Katalanlar, 0,3%'ünü Korsikalılar, 0,2%'sini Flamalar ve 0,1 %'ini Basklılar oluşturmaktadır (Över, 2010). Roman nüfusun ise yaklaşık olarak 20 bin civarında olduğu belirtilmektedir (Astier, 2014). Öte yandan her ne kadar Fransa'da bulunan azınlıkların toplamı yaklaşık 8,5 milyon dolaylarında olsa da Fransa'da Fransızca dışında herhangi bir başka dilin özellikle kamusal alanda kullanımı söz konusu değildir. Fransızcanın "biricik" dil olarak kullanımı konusundaki Fransa'nın yaklaşımı son derece sert olmakla beraber bu katı yaklaşımın etkisi sadece kamusal alanla sınırlı kalmamış ve dolayısıyla her alanda kendini hissettirmiştir. Örnek vermek gerekirse, Fransız aileler çocuklarına Fransızca olmayan bir ismi verme hakkına ancak 1993 senesinde ulaşabilmişlerdir (Över, 2010).

Diğer taraftan Fransa Anayasasında azınlıklarla ilgili herhangi bir madde'nin yer almadığı görülmektedir. Bu bağlamda, Fransa'nın azınlıklarla ilgili sabit politikası, Fransa'da azınlıkların ve onlarla ilişkili herhangi bir düzenlemenin söz konusu olmadığı (Aydın, 2011:15) ve olamayacağı üzerine inşa edilmiştir. Capotorti Raporu'nda Fransa'nın azınlıklarla ilgili görüşü ise şu şekilde seyir etmektedir:

“ Fransa, azınlıkta olsun, olmasın, ülkesinde hiçbir etnik grubun mevcudiyetini kabul etmez. Dinler ve dillere (devletin resmi dili dışında) ilişkin olarak, Fransız Hükümeti bu ikisinin devletler hukukunun konuları değil, vatandaşlarına tanınan kamu özgürlüklerinin özel uygulamalarının bir tezahürü olduğu görüşündedir. Hükümetin görevi, kanunlar çerçevesinde vatandaşların bu hak ve özgürlükleri serbestçe kullanmalarını güvence altına almaktır. Ayrıca Fransız Hükümeti, mahalli dillerin kullanılmasının bilimsel amaçlar dışında, hiçbir şekilde bir grubun kimliğini belirlemede bir kriter olarak kabul edilmesinin mümkün olamayacağına dikkati çeker. Kaldı ki, bireysel olarak kullanılan bu diller ve lehçelerin, teknik olarak düşüncelerin geliştirilmesi açısından yetersiz kalması, bu dil ve lehçeleri kullananların Fransız milletine karşı bir azınlık sayılmasına da engeldir” (Baldwin ve Kaya, 2004:5; Ünal, 1997:19).

Özet itibarıyla, Fransa, ülkesinin devamlılığı açısından azınlıklar, azınlık kimliklerinin desteklenmesi, azınlık hakları ve bu hakların arttırılması, korunması konularına sıcak bakmamakta ve tüm bunları bir tehdit olarak algılama eğilimini sürdürmektedir. Bu sebepten ötürü, Fransa azınlıkların korunması, otonomi ve benzeri durumları kesin surette reddetmektedir (Över, 2010). Bir başka ifadeyle, Fransa’da azınlık politikaları, azınlıkları asimile etme politikasının bir yansıması olarak seyir etmektedir (Minority Rights, 2011).

3.2. Fransa’nın Romanlara Yönelik Politikası: Nicholas Sarkozy Dönemi

Avrupa Komisyonu’nun sunmuş olduğu veriler incelendiği takdirde Fransa’da etnik grup olarak en geniş ve kalabalık grubun Romanlar olduğu görülmektedir (Parlak yıldız, 2010). Bir başka ifadeyle AB’nin 2004 ve 2007 senesinde Merkezi ve Doğu Avrupa’ya genişlemesiyle, Romanlar AB içindeki en geniş azınlık grup olmuştur (Ram, 2013:203). Bu veriyi somutlaştırmak gerekirse; yalnız Romanya ve Bulgaristan’dan Fransa’ya göç eden Romanların sayısının 15-20 bin civarında olduğu belirtilmektedir (Parlak yıldız, 2010; Lichfield, 2010).

Eski Fransa Cumhurbaşkanı Nicholas Sarkozy döneminde yasadışı Roman kamplarının kapatılmasına dair alınan karar ve bu karara paralel olarak ortaya çıkan “gönüllü” Roman sürgünleri, dünya kamuoyunda yoğun bir şekilde tartışma konusu olmuştur (Elmas,2010). Fransa bu konu çerçevesinde ve genel olarak insan haklarıyla ilgili; hükümet-dışı örgütler, AB ve BM gibi uluslararası örgütler ve farklı ülkeler tarafından eleştirilmektedir (Nacu, 2012:1324). Yaklaşık 15-20 bin Romanın yaşadığı Fransa’daki Roman sürgünü ise, düzenli olarak uygulanan ve bu bağlamda sistematik hale gelen bir durumu yansıtmaktadır. Sürgünlerin Avrupa kamuoyunda önemli hale getiren unsurların başında, kampların insan kaçakçılığı, çocuk istismarı ve fuhuş yuvası olduğu vurgusuyla tartışmanın iyiden iyiye alevlendirilmesi ve suç ile göç arasındaki bağlantının Romanlar ekseninde ortaya konması bulunmaktadır. Fransız hükümeti, kamplardaki yaşam şartlarının son derece olumsuz olduğunu vurgulamakta ve aynı zamanda büyük oranda Romanya ve Bulgaristan’dan gelen göçmenlerden oluşan bu kampların bir nevi “suç merkezine” dönüştüğünü ifade etmektedir (Rnw Media, 2010).

Fransa tarafından ifa edilen sınır dışı uygulaması ile insan haklarının hiçe sayıldığı ve AB’de serbest dolaşım ilkesi çerçevesinde önemli düzeyde bir uygunsuzluğa sebebiyet verildiği iddiaları söz konusu olmuştur. Bu iddialara karşı Fransız hükümeti ise, Fransa’da bulunulan yasal süre zarfı içinde çalışma veya oturma iznine sahip olamayanların sınır dışı edilme uygulamasına tabi olduklarını ve bu bağlamda uygulamanın yasal bir nitelik taşıdığına ilişkin bir savunma yapmıştır. Ayrıca, Fransa’dan kendi isteğiyle gönüllü bir şekilde ayrılmayı onaylayan Romanlara yetişkin başına 300, çocuk başına ise 100 Euro gibi bir yardımın sağlanması söz konusu olmuş; “gönüllü bir şekilde ayrılmayı kabul etmeyenlere” ise bir ay içerisinde gitmeyi kabul etmeleri veya herhangi bir mali yardım söz konusu olmadan zorla sınır dışı edilecekleri şeklinde bir tercih sunulmuştur (Elmas, 2010). 2009 senesi başında “gönüllü” geri dönüş kampanyası ile yaklaşık 10 bine yakın Roman Doğu Avrupa’ya geri gönderilmiştir (Nacu, 2012:1325; BBC News, 2010).

Fransa eski Cumhurbaşkanı Nicholas Sarkozy’nin Fransa’daki Romanları sınır dışı etmeye yönelik almış olduğu karar, AB Hukukunun önemli bir parçası olan Serbest Dolaşım İlkesi’ne aykırı bir yaklaşımı oluşturmaktadır (Parlak yıldız, 2010). Romanları sınır dışı etmesi nedeniyle AB tarafından son derece katı eleştirilere maruz kalmış olan Fransa hükümeti, ülkesindeki yabancılara karşı gösterdiği sert tutumundan vazgeçmemiştir (Lozes, 2011; Samuel, 2013; Waterfield, 2010).

Ayrıca, Komisyon’un eski Başkan yardımcısı ve Adalet, Temel Haklar ve Vatandaşlıktan sorumlu üyesi Viviane Reding, Fransa’nın AB Hukukunun önemli bir konusu olan Serbest Dolaşım ilkesini ihlal ettiğini ve bu noktada Fransa’ya karşı ihlal prosedürü uygulayacaklarını belirtmiştir. Bununla beraber Reding, Roman göçmenlere karşı Fransa tarafından uygulanan muamele ile II. Dünya Savaşı sırasında yaşanan olaylar arasında bir bağ kurarak Komisyon ve Fransa arasında yüksek derecede bir gerilimin tırmanmasına yol açmış, Komisyonun aynı zamanda

diğer üye ülke uygulamalarını da gözlemlediğini ve 2004 tarihli Serbest Dolaşım Direktifini ihlal eden üye devletler aleyhinde de ihlal prosedürü uygulayacaklarını belirtmiştir (Carrera, 2013; Mutuş, 2010). Fransa ise kendi mevzuatını AB hukuku ile harmonize edeceğine dair bir söz vermiştir ve bu nedenle Komisyon Fransa'ya karşı yasa ihlali işlemi başlatmaktan vazgeçmiştir (Yücel, 2012:366).

Diğer taraftan Fransa, her ne kadar ulusal cepheden Fransız Ulusal Hukukunun insan hakları sorunlarını çözmede yeterli olduğu görüşü etrafında Fransa'nın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini tanımaması gerektiğini ifade etse de (Milliyet, 2014) AİHS'ne taraf olan bir ülkedir. Ancak Romanları sınır dışı etme kararı, ülkedeki insan hakları örgütlerini harekete geçirmiştir. Bu bağlamda, sözleşmenin ihlal edilmesini ırkçılıkla bağdaştırıp, Fransa aleyhine kararlar alınması seviyesine gelinmiştir. Öte yandan altı çizilmesi gereken önemli bir diğer husus ise Fransa'nın bir zamanlar Doğu Avrupa ülkelerinde yaşayan Romanların haklarının savunuculuğunu üstlenirken aynı Fransa'nın kendi ülkesindeki Romanları sınır dışı etmesidir. Bu noktada Roman vatandaşları hem AB vatandaşı olmaları nedeniyle sahip oldukları haklarını kullanamamakta hem de en temel insan haklarından dahi yararlanamamaktadır (Mutus, 2010).

Fransa'nın Romanlara karşı sürdürdüğü politikalarıyla ilişkili olarak yukarıda belirtilen açıklamalardan sonra şu soruyu sormak önem arz etmektedir. Fransa'nın mücadele ettiği "sahte evlilikler, kadınların çarşaf, peçe vb. kullanmalarının yasaklanması veya çok eşlilik gibi konular söz konusuysen çok kısa bir zaman zarfında neden Fransa içerisinde Roman'lar konusu öncelikli hedef haline gelmiştir?" Sosyolog Eric Fassin'nin açıklamasına göre, Romanlar saf, temiz ve problemsiz olarak düşünülen Fransız kimliğine bir sorun oluşturmaktadır. Ayrıca, Romanlar "öteki" olarak algılanmaktadır ve bu nedenle de milliyetçi söylemler için bir hedef haline gelmektedir. Öte yandan, Romanların Fransız vatandaşları tarafından bilinmemeleri ya da yanlış değerlendirilmeleri de dışlanmalarındaki bir diğer etkidir. Bu bağlamda 2007 senesinden beri Romanların sınır dışı edilmeleri hedefi Sarkozy tarafından sabit bir konu haline getirilmiştir (Nacu, 2012:1324-1326). Ayrıca her ne kadar Romanların lehine birtakım düzenlemelerin ve haklarına yönelik iyileştirmelerin yapılacağına ilişkin ifadeler söz konusu olsa da Romanların sınır dışı edilmesine devam edilmektedir. Bu durum ise, Fransa'nın genel olarak azınlıklara ve özel olarak Romanlara yönelik politikasının teorik ve pratik zeminde örtüşmediğini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

4. SONUÇ

Avrupa Birliği'nin azınlık politikaları çerçevesinde Fransa'da Romanlar: Nicholas Sarkozy Dönemi isimli bu çalışma çerçevesinde hem Avrupa Birliği'nin hem de kurucu üyelerden biri olan Fransa'nın genel olarak azınlık ve özel olarak Romanlara yönelik politikaları analize tabi tutulmuştur.

Ulus devletleşme aşamasında çok fazla önemsenmeyip göz ardı edilen azınlıklar olgusu aşama aşama önem kazanan bir konu haline gelmiştir. Bu noktada sahip oldukları din, dil ve etnik köken gibi bir takım unsurların, yaşadıkları toplumda bulunan çoğunluktan daha farklı olduğunun bilincine varmaları ve bu doğrultuda vatandaşı oldukları devletten temel haklarına ve özgürlüklerine yönelik taleplerde bulunmaları çerçevesinde azınlık olgusu somut anlamda önem kazanmaya başlamıştır.

Azınlıklar konusunda karşı karşıya gelinen en önemli problemlerden biri, ulusal kaygıların da etkisi ve devletlerin kendi özgül şartlarına göre azınlık tanımlaması yapması zarfında hukuki olarak ortak bir paydada benimsenen azınlık tanımı bulunmamasıdır. Öte yandan her ne kadar ortak bir azınlık tanımı üzerinde buluşulmasa da BM İnsan Hakları Komisyonu ve Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonu Raportörü Francesco Capotorti'nin azınlıklara yönelik tanımı referans olarak kullanılmaktadır.

Ulus devletleşme sürecinde, ulus devletlerin kendileri için en uygun toplumu yaratma girişimleri etrafında ortaya çıkan azınlık kavramı ve onların sorunları, bu grupların devletle olan ilişkileri bazında değişim ve gelişim göstermektedir. Her devlet bir diğer devletle birtakım ortak özelliklere sahip olma noktasında aynı paydada buluşsa da genel olarak tarihi geçmiş, sosyal, ekonomik ve siyasi yapı sebebiyle esasında birbirinden farklı özelliklere de sahiptir. Devletlerin farklı özellik ve dinamiklere sahip olmaları bağlamında azınlık kavramı ve azınlıkların sorunları her devlet içinde farklı bir biçimde ortaya çıkmakta ve bu konudaki algı ve yönelimler bir devletten diğerine değişmekte ve dolayısıyla birbirinden farklılık arz etmektedir.

Başlangıçta AB'nin çalışmaları, AK, BM'in azınlık hakları ve onların korunmasına yönelik çalışmalarına kıyasla daha düşük oranda seyir etse de ve AB ekseninde azınlık haklarına kıyasla genel anlamda insan haklarını ön plana çıkaran politikalar izlense de 1990'lerden itibaren AB'nin azınlıklara yönelik politikalarının pozitif yönde bir ivme

kazandığı görülmektedir. Her ne kadar AB, üst başlık içinde azınlıklar ve alt başlıkta Romanlara yönelik “bütüncül” bir politikaya sahip olmasa da, üye devletler kendi iç hukuklarında bu konunun gelişim göstermesine dönük girişimlerde bulunmakta ve çaba göstermeye devam etmektedir. Bu bağlamda azınlıklar, haklarının korunmasına yönelik oluşturulan birtakım uluslararası ve bölgesel nitelikteki düzenlemeler doğrultusunda, kendi ana dillerinde eğitim görme ve kendilerine özgü kültürlerini koruma ve devamlılıklarını sağlama fırsatına erişmiştir. Bu noktada denilebilir ki, AB 1990’lı yılların başına kadar bu konu ile daha çok ekonomik önlemler doğrultusunda ilgilenilmesi gerektiği inancına sahipken özellikle Doğu Bloku’nun çökmesi sonrası yaşanan gelişmeler ve 2004 ve 2007 genişlemesi ışığında, azınlıklar konusunda geliştirilen politikalarını yeniden bir değerlendirme sürecine tabi tutmuştur. Ancak bu konuda üye devletlerarasındaki farklı bakış açıları giderilmeye çalışılsa da azınlık haklarına yönelik bütüncül bir politika söz konusu olmayıp, kimlerin azınlık olarak kabul edileceğine dair ortak bir anlayış bulunmamaktadır.

BM, AGİT ve AK tarafından azınlık hakları konusunda geliştirilmeye çalışılan çeşitli uygulamalar söz konusudur. AB de bu uygulamalar çerçevesinde azınlık haklarıyla ilişkili politikalarına yön verme eğilimindedir. Fakat azınlık haklarının korunması için oluşturulan belgelerin üye devletler nezdinde imzalanması ama onaylanmaması ekseninde oluşan boşluk önemli bir sorunu teşkil etmektedir. İçerisinde pek çok azınlık grup bulunan, azınlıklar konusunda modern demokrasi anlayışıyla hareket ettiğini ifade eden ve AB’nin en önemli üye devletleri arasında olan Fransa, bu konuda oluşturulan anlaşmaları imzalaması dahi onaylamamaktadır. Bu bağlamda Fransa, her ne kadar söylemde farklı bir çizgi izlese de pratikte azınlıkların varlığını kabul etmeyen bir yaklaşım sergilemektedir.

Nickolas Sarkozy, Le Monde’de yayımlanan makalesi çerçevesinde şu noktaya dikkat çekmiştir: “Avrupalı halklar kucaklayıcıdır, hoşgörülüdür, bu tabiatları ve kültürleri gereği böyledir. Ama hayatlarının, düşünce biçimlerinin, sosyal ilişkilerinin değişmesini istemezler. Ve kimliğini kaybetme duygusu derin bir acıya neden olabilir” (8 Aralık 2009). Bu açıklama zarfında Romanlar, Fransız kimliğini ve kültürünü yok eden bir topluluk olarak algılanmaktadır. Öte yandan, “Kucak açana saygı göstermek, onları incitmemeye, onlara aykırı düşmemeye gayret göstermektir; değerlerine, inançlarına, yasalarına, geleneklerine saygı göstermek ve kısmen de olsa onları benimsemektir” açıklamasında bulunan Nickolas Sarkozy, kucak açtığını belirttiği Romanları sınır dışı etme kararı almıştır (Korkut, 2010). Üstüne üstlük Fransız toplumuna entegre olmaları konusunda -özellikle istihdam konusunda- Fransa’nın küçücük bir adım dahi atmadığı gerçeği bilinmektedir. Tamda bu esnada tarihsel süreç içerisinde herhangi bir yumuşama eğilimine girmeyen milliyetçi karakteristiği çerçevesinde neden Romanların topluma entegre olmaları konusunda Fransa bir adım atsın ki? sorusu akıllara gelebilir. Ancak bu noktada unutulmamalıdır ki azınlık sorunlarının bir çözüme ulaştırılması, ulus devlet zihniyetinden ne oranda vazgeçebileceğine ve devlet-azınlık ekseninde kurulacak hassas dengeye bağlıdır. Ayrıca her ne kadar karmaşık bir konu olsa da çözüm aslında son derece basittir: Farkındalığın artırılması, bireyselleşimin, hoşgörünün ön plana alınması ve fırsat eşitliğinin yaratılmasıdır.

Nickolas Sarkozy’nin Fransa’da azınlık konumunda bulunan 8 binden fazla Romani sınır dışı etme kararı almasıyla, önce AB tarafından daha sonra dünya kamuoyunca sert eleştiri ve uyarılarla karşı karşıya kalmıştır. Ancak söz konusu eleştiri oklarına rağmen, Fransa hükümetinin Roman azınlıklara yönelik dışlayıcı tutumunda bir değişiklik olmamıştır.

Kısacası, azınlık haklarının korunması konusunda AB ülkeleri ortak bir perspektife sahip değildir. AB’nin temel amacı bölgesel istikrarın tehlikeye girmesini engellemek için azınlık haklarının korunmasında kollektif hakların reddedilmesi ve azınlıklara tanınan hakların bireysel düzeyde sağlanmasıdır. Böylece azınlıkların vatandaşı oldukları devletlere karşı ayrılıkçı eylemlerde bulunmalarının önüne geçmek hedeflenmektedir (Bilener, 2003:194). Ancak AB’ne üye olmak isteyen aday ülkeler açısından durum farklılık arz etmekte ve aday ülkelere azınlıkların korunması bir zorunluluk haline getirilmektedir. AB’nin aday ülkelere yönelik bu talebi çoğu zaman “çifte standart” uygulaması söylemlerini güçlendirmektedir. Bu noktada çifte standart söylemlerinin ortadan kaldırılması konusunda önemli adımlar atılmalı ve azınlıklar konusunda AB üye ülkelerini de ortak uygulama altında birleştiren bir yapı ortaya konmalıdır.

Sonuç olarak, dünyanın neresinde bulunuyorsa bulunsunlar azınlıklar ve azınlık hakları denildiği takdirde devletler, azınlıklar ve uluslararası toplum ortak bir platformda buluşmaktadır. Bu bağlamda da sorunun çözümünü nihai olarak söz konusu aktörlerin pozitif yaklaşımları çerçevesinde mümkün olacaktır. Söylemde her zaman ve her koşulda ifade edilen “barış içinde bir arada yaşama” ulaşılmak istenen nihai amaçtır ve bu amaç uygun koşulların yaratılması ekseninde pratikte de mümkün hale getirilmelidir. Bu çerçevede aktörlere birtakım yükümlülükler düşmektedir. Devlet-toplum-azınlık sarmalında karşılıklı güven duygusunun tesisi önem arz

etmektedir. Söz konusu güvenin inŖa edilmesi için olumsuzluklara sebebiyet verebilecek tutumlardan kaçınılması ve kırılganlığa yol açabilecek hassas bir zemin üzerinde ilerlemeye dönük politika ve eylemlerden kaçınılması gerekmektedir. AB'nin de istediği tam anlamıyla budur. Nitekim hem  ye devletlerden azınlık haklarına sayĐı hem de devletlerin toprak bütünlüğü ve egemenliğine yönelik benzer hassasiyetin azınlıklar tarafından gösterilmesi beklenmektedir. Bununla beraber Kopenhag Kriterleri içerisinde yer alan azınlık haklarına sayĐı ilkesi'nin AB'ye  ye olmak isteyen aday ülke tarafından yerine getirilme zorunluluğu bulunurken, bu zorunluluk  ye devletleri bağlamamaktadır. Söz konusu olan bu ironi ise, AB'nin insan ve azınlık haklarına yönelik eleŖtiri oklarına maruz kalmasına neden olmaktadır.

KAYNAKÇA

- ABA, (1992), <http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/2839,maastrichtenpdf.pdf?0>, (16.04.2017).
- AET-A, (1957), <http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/2829,romeenpdf.pdf?0>, (15.03.2018).
- AKÇT-A, (1951), <http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/2825,akctenpdf.pdf?0>, (10.04.2017).
- Arsava, F., (2010), "AB Birincil Hukukunda Azınlıkların Korunmasının Hukuki Dayanağı", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, C.6, S.23, ss.1-14.
- Astier, H., (2014), "Fransa'nın İstenmeyenleri: Romanlar", http://www.bbc.co.uk/turkce-haberler/2014/02/140213_fransa_romalar, (16.03.2018).
- ATS, (1987), <http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/2836,atsenpdf.pdf?0>, (20.03.2018).
- Aydın, A., (2011), "AB Ülkeleri, ABD ve TC Anayasalarında Azınlıklarla İlgili Düzenlemeler", https://anayasa.tbmm.gov.tr/docs/anayasalarda_azinliklar.pdf, (20.03.2018)
- Baldwin, C., ve Kaya, N., (2004), "Minorities in Turkey: Submission to the European Union and the Government of Turkey", *Minority Rights Group International Report*, http://www.rightsagenda.org/index.php?option=com_content&view=article&id=313:aliasminorities-in-turkey-submission-to-the-european-union-and-the-goverment-of-turkey&catid=91:aliasreports&Itemid=130, (20.04.2017).
- BBC News, (2010), "French Minister Fume After Reding Rebuke Over Roma", <https://www.bbc.com/news/world-europe-11310560>, (12.06.2018).
- Bilener, T., (2003), "AB'nin Azınlık Hakları Anlayışı ve AB ile Bütünleşme Sürecinde Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri", Beril Dedeoğlu (Der.), *Dünden Bugüne Avrupa Birliği*, İstanbul, Boyut Yayınları, ss. 165-201.
- Birsel, H., (2012), "Sonun Başlangıcındaki Bir Avrupalı: Fransa", <http://www.2023.gen.tr/ocak2012/8.htm>, (10.02.2017).
- Brown, P., (2013), "Who are the Roma People?", 2013, <http://newint.org/blog/2013/10/28/roma-minority-prejudice/>, (14.04.2018).
- Canatan, K., (t.y.), "Avrupa Ülkelerinin Azınlık Politikalarında Türkçe Anadil Eğitiminin Konumu: İsveç, Fransa ve Hollanda Örnekleri", <http://www.turkishstudies.net/sayilar/sayi5/canatan.pdf>, (20.02.2018).
- Carrera, S., (2013), "Shifting Responsibilities for EU Roma Citizens: The 2010 French Affair on Roma Evictions and Expulsions Continued", http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2284099, (02.04.2018).
- Crowe, David M, (2008), "The Roma in Past-Communist Eastern Europe: Questions of Ethnic Conflict and Ethnic Peace", *Nationalities Conflict and Ethnic Peace*, C.36, S.3, ss. 521-552.
- Çavuşoğlu**, N., (1997-1998), "Azınlık Nedir?", *İnsan Hakları Yıllığı*, 1997-1998, http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/8c4608d37246c7b_ek.pdf?dergi=Insan%20Haklari%20Yilligi, (07.05.2018).
- Dalyancı, N., (2006), *Avrupa Birliği'nin Azınlık Politikası ve Türkiye'ye Etkiler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dayıoğlu, A.,(2012), "Kuzey Kıbrısta Azınlık Hakları", *Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Yayınları*, S.1, ss. 1-65.
- Dimitrova, A., (2002), "Enlargement, Institution Building and the EU's Administrative Capacity Requirement", *West European Politics*, C. 25, S.4, ss.171-190.
- Duran, H., ve Arıdemir, H., (2005), "Rum Azınlık Özelinde Türkiye'de Uygulanan Azınlıklar Rejimi", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, C.1, S.4, ss.1-16.
- Elmas, F., (2010), "Fransa'da Roman Sürgünü: İdeal Zamanlama", 2010, <http://www.usak.org.tr/tr/usak-haberleri/fransa-da-roman-surgunu-ideal-zamanlama>, (01.05.2018).
- Er, M., (t.y.), "Fransa'daki Azınlık Grupları: Azınlık ve Yurttaşlık Kavramları", http://www.academia.edu/5490362/FRANSA_VE_AZINLIK_LAR, (12.03.2018).
- EU Roma Report and Structural Funds, (2010), http://www.euromanet.eu/upload/59/60/EUROMA_REPORT_web.pdf, (22.03.2018).
- European Commission Staff Working Document, (2010), http://ec.europa.eu/economy_finance/articles/international/documents/innovative_financing_global_level_sec2010_409en.pdf, (16.03.2018).
- Johns, M., (2005), "Do As I Say, Not As I Do: The European Union, Eastern Europe and Minority Rights", *East European Politics and Societies*, S. 17, ss. 682-699.

- Kearney, S., (2017), "Who Are The Roma People", <http://www.euronews.com/2017/08/01/who-are-the-roma-people>, (07.06.2018).
- Korkut, R., (2010), "Fransa'nın Roman Sürgünü", <http://www.radikal.com.tr/yorum/fransanın-roman-surgunu-1017494/>, (03.05.2018).
- Kurubaş, E., (2006), *Asimilasyondan Tanınmaya Uluslararası Alanda Azınlık Sorunları ve Avrupa Yaklaşımı*, Ankara, Asil Yayınları.
- Kymlicka, W., (1995), *Çokkültürlü Yurttaşlık: Azınlık Haklarının Liberal Teorisi*, Abdullah Yılmaz (Çev.), İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Lallanilla, M., (2013), "5 Intriguing Facts About Roma", 2013, <http://www.livescience.com/40652-facts-about-roma-romani-gypsies.html>, (20.04.2018).
- Laurence, J., (2003), "The New French Minority Politics", <http://www.brookings.edu/fp/cusf/analysis/laurence.pdf>, (10.02.2018).
- Lichfield, J., (2010), "Why Sarkozy Went to War on the Roma", <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/why-sarkozy-went-to-war-on-the-roma-2068112.html>, (07.05.2018).
- Lozes, P., (2011), "France's Minorities Under Fire", <http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/mar/26/france-minorities-nicolas-sarkozy-diversity>, (25.04.2018).
- Milliyet Gazetesi, (2014), "Fransa AİHM ile Bağlarını Kessin", <http://www.milliyet.com.tr/-fransa-aihm-ile-baglarini-kessin/dunya/detay/1951039/default.htm>, (07.04.2018).
- Minority Rights, (2011), "France Overview-Minorities", <http://www.minorityrights.org/?lid=1622>, (22.04.2018).
- Mutuş, C., (2010), "AB Hukuku Çerçevesinde Fransa'nın Roman Sürgünü", <http://www.usakgundem.com/yazar/1765/ab-hukuku-çerçevesinde-fransa-39-nın-roman-sürgünü.html>, (17.03.2018).
- Nacu, A., (2012), "From Silent Marginality to Spotlight Scapegoating? A Brief Case Study of France's Policy Toward the Roma", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, C.38, S.8, ss.1323-1328.
- Okutan, Ç., (t.y.), "Teori ve Uluslararası Metinlerde Azınlık Tanımı", <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/452/5124.pdf>, (07.03.2018).
- Över, K., (2010), "Avrupa ve Ötekiler: Fransa'nın Azınlıklara Bakışı", <http://www.derki.com/politik/item/2467-avrupa-ve-otekiler>, (20.04.2018).
- Özatesler, G., (2013), "Avrupa'da Roma/Çingenerler Üzerine Sosyal Politikalar", *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C.2, S.3, ss.13-34.
- Özcan, M., (2012), *Avrupa Birliği'nde İnsan Hakları*, İstanbul, Hayat Yayınları.
- Özgün, E., (2013), "Avrupa Birliği'nde Azınlıklar: İspanya-Bask Örneği", <http://akademikperspektif.com/2013/08/28/avrupa-birliginde-azinliklar-ispunya-bask-ornegi/>, (12.01.2018).
- Parlak Yıldız, A., (2010), "AB'de Azınlık Statüsü ve Fransa'nın Tutumu", <http://www.bilgesam.org/incele/760/-ab-de-azinlik-statusu-ve-fransa-nin-tutumu/#.VGXzuofOmRs>, (22.03.2018).
- Ram, M., (2014), "European Integration, Migration and Representation: The Case of Roma in France", *Ethnopolitics*, C.13, S.3, ss. 2013-224.
- Ringold, D. vd., (2005), *Roma In An Expanding Europe: Breaking the Poverty Cycle*, Washington, The World Bank.
- Rnw Media, (2010), "France vows to Tear Down Gypsy Camps", <https://www.rnw.org/archive/france-vows-tear-down-gypsy-camps>, (10.06.2018).
- Samuel, H., (2013), "Roma Should Go Home", <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/10333466/Roma-should-go-home-says-Frances-interior-minister.html>, (23.04.2018).
- Soner, Bayram A., (2008) "Azınlık Hakları: Ayrımcı mı, Çoğulcu mu?", *İnsan Hakları Yılığ*, http://www.todaie.edu.tr/resimler/ekler/552c65759003b8f_ek.pdf?dergi=%DDnsan%20Haklar%FD%20Y%FDII%FD%F0%FD, (12.04.2018).
- Taşdemir, H. ve Saraçlı, M., (2007), "AB ve Türkiye Perspektifinden Azınlık Hakları Sorunu", *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, C.2, S.8, ss.25-35.
- Thalhammer, E., and Zucha, V., (2011), "Attitudes Towards Minority Groups In The EU", http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_138_tech.pdf, (19.03.2017).

- Tombak, Y., (2012), *AB'ne Üyelik Sürecinde Kollektif Özgürlükler Perspektifinden Türkiye'de Alevilerin Durumu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türkmen, F., (2003), "Avrupa Birliği ve İnsan Hakları", Beril Dedeoğlu (Der.), *Dünden Bugüne Avrupa Birliği*, İstanbul, Boyut Yayıncılık, ss.131-199.
- United Nations, (1996), "International Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination", <http://www.refworld.org/country,,CERD,,HUN,,3ae6af384,0.html>, (07.04.2018).
- Ünal, Ş., (1997), *Milletlerarası Hukuk Açısından Güneydoğu Sorunu Ve Terörle Mücadele*, Ankara, TBMM Yayınları.
- Waterfield, B., (2010), "Europe Accuses Nicholas Sarkozy of Roma Gypsy 'Witch Hunt'", <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/france/7987674/Europe-accuses-Nicolas-Sarkozy-of-Roma-gipsy-witch-hunt.html>, (10.06.2018).
- Yücel, G., (2012), "Romanlar Azınlığı ve AB Hukukunda Serbest Dolaşım Hakları", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.3, S. 1, ss.365-378.